Мерінг В.О.
аспірант,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЧЕСНОГО ЧЛЕНА КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ СВЯТОГО ВОЛОДИМИРА – ПРОФЕСОРА ФРІДРІХА МЕРІНГА

У статті на основі матеріалів архівів, опублікованих джерел, історичної літератури зроблено спробу розкрити в хронологічному порядку наукову діяльність Почесного члена Київського університету імені Святого Володимира – професора Фрідріха Мерінга.

Сучасні українські дослідники побіжно торкалися питань наукового доробку Ф. Мерінга. Дослідження Л. П. Солейко та О. В. Солейко ілюструють комплексний підхід у вивченні постаті Ф. Мерінга, беручи до уваги окремі аспекти наукової діяльності [13, с. 172]. Іншу групу сучасного наукового доробку з проблеми формують дослідження теоретичних аспектів біографічного напряму в історичній науці, які закладають фундамент роботи. Наукові дослідження О. Валевського «Основи біографіки» (К., 1993 р.) [12, с. 111] та В. Чишка «Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України» (К., 1996 р.) [15; 14].

У статті увага сконцентрована саме на хронологічну послідовність наукових відкриттів професора Мерінга.

Мета статті полягає у тому, щоб на основі вивченних джерел, наукових публікацій, зробити комплексний аналіз наукової діяльності професора Фрідріха Мерінга та його вплив на розвиток медицини в Російській імперії.

Вивчаючи архівні матеріали, що пов’язані з науково-педагогічним становленням професора, знаходимо прохання керівництва медичного факультету до Ради університету Св. Володимира про призначення лікаря Мерінга ад’юнктом на кафедру приватної терапії, бо цей лікар має прекрасну рекомендацію від знаменитого професора М.І. Пирогова.

У справі Ради Імператорського університету Св. Володимира є заява професора Цирупіна Ф.С. про призначення лікаря ад’юнктом, який позитивно характеризує лікарську діяльність Мерінга в маєтку Г.С. Тарновського в Качанівці [4, Арк. 6]. Це свідчить, що Цирупін та Мерінг були давно, ще до університету, добре знайомі.

За рішенням Ради університету та затвердження Міністром Народної Освіти, професор Мерінг, з травня 1855 року очолює кафедру державного лікароведення [7, Арк. 291]. Мерінг, особливо, любив викладати історію медицини. В особовій справі зазначено, в різні роки, є подяки від ректорату та винагороди за вміле та цікаве викладання даного предмету [5, Арк. 1].

31 травня 1855 року за розпорядженням начальника Київського Навчального Округу професора призначено завідувачем терапевтичного

відділення Київського Міського Округу. 29 січня 1865 року направлений молодшим ординатором до Київського Військового шпиталю [7, Арк. 291].

У Південній армії лютував сипний тиф, тому, на допомогу М.І. Пирогову на фронт їдуть професори С. Алфер'єв і Ф. Мерінг для надання медичної допомоги хворим. Паралельно вивчаючи та досліджуючи хворобу у російських та союзних військах [7, Арк. 291].

У червні 1856 року Ф. Мерінг та С. Алфер'єв їдуть до Константинополя для дослідження особливостей тифу та пошуку шляхів лікування [7, Арк. 292]. Кмітливий розум та спостережливість Ф.Ф. Мерінга дозволили в подальшому використовувати отриманий досвід у військовій гігієні. У своїх лекціях, високу захворюваність солдат пояснював тим, що «їх життя підтримується поганою їжею. Солдати нерідко бувають блідими, а у старості дуже виснажені. Вологість у казармах веде до лихоманки, стражданням шлунку…» [10, с. 828].

Професор вважав, що лікарі повинні мати науково-практичні довідники, книжки, де буде висвітлена доступною кожному медику інформація сучасних методів лікування хворих.

У 1864 році стає головою кафедри факультетської терапії, яку очолює, майже, 23 роки [7, Арк. 298]. Велику увагу приділяв питанням загального стану хворого, індивідуальному підходу до лікування хворих як лікарськими, так і немедикаментозними засобами, про це ще говорив у лекції «Про лікування плевритичних випотінь» [12, с. 561].

У щотижневику «Сучасна медицина» була опублікована стаття про стан викладання клінічних дисциплін в кінці 60-х – початку 70-х років XIX століття, з чого випливає яке навантаження було в професора Ф. Мерінга [9, с. 563].

Сам професор Мерінг у своїй записці про діяльність у факультетській клініці пише: «Клінічні заняття в даний час ведуться наступним чином. Два рази на тиждень в присутності студентів проводиться прийом хворих, що приходять, цікаві для клінічного викладання залишаються в клініці [11, с. 164].

У 1884 році була опублікована головна праця Ф. Мерінга «Курс клінічних лекцій» [1, с. 103]. Головним досягненням наукової та практичної діяльності видатного клініциста стала прижиттєва діагностика тромбоза венозних артерій серця, що відкрила цілу епоху в кардіології.

Доцільно підкреслити, що професор став першим серед вчених медиків Російської імперії, хто встановив прижиттєву діагностику тромбозу венозних артерій у 1883 році [8, с. 112].

Видана праця Ф. Мерінга високо оцінювалася університетською радою та міністерством народної освіти. Наказом цього відомства від 1 вересня 1878 року професор отримав звання заслуженого Професора [7, Арк. 305].

Професор Ф. Мерінг завжди залишався вірним своїй справі – медицині. Навіть в останні дні життя, з науковою зацікавленістю аналізував розвиток свого захворювання. У мемуарах графа Вітте описана хвороба знаменитого лікаря: «У цього Мерінга була дивна хвороба, від якої він і помер. Свою хворобу називав «слонова нога». Полягала вона в тому, що нога весь час збільшувалася і збільшувалася, й нарешті зробилася набагато товще самого Мерінга, який постійно худнув. За декілька днів до своєї смерті, лежачи у

ліжку, він холоднокровно описував мені цю хворобу. Здавалося, навіть був задоволений своїм спостереженням і пророкував власну смерть за кілька днів» [3, с. 115].

У справі ректора Імператорського університету Св. Володимира про смерть професора університету від 20 жовтня 1887 року засвідчено, що «Почесний член і заслужений професор університету Св. Володимира, таємний радник Фрідрих Фрідрихович Мерінг після тяжкої хвороби 19 жовтня о 3 годині помер. Поховання відбудеться 22 жовтня о 12 годині дня на Аскольдовій могилі» [6, Арк. 1]. Підписали цей документ усі викладачі університету.

Таким чином, проаналізувавши архівні матеріали, наукову літературу, робимо висновок, що наукова діяльність Ф. Мерінга була різнобічною та багатогранною. Його цікавили різні аспекти медицини, такі як: терапія, загальна гігієна, судово-медична медицина, фізіологія, фармакологія, нервові захворювання та історія медицини.

Проблематика його наукового шляху є дуже багатогранною, оскільки їй неможливо приділити лише одну роботу. Подальше дослідження постаті Ф. Мерінга буде продовжене в усіх аспектах його діяльності.

Список використаних джерел:

1. Біографічний довідник завідувачів кафедр та професорів національного медичного університету ім. О.О. Богомольця (1841-2001) / Ред. Гончарука Є.Г. – К., 2001. – 103 с.
2. Валевский А. Основания биографики / А. Валевский. – К.: Наукова думка, 1993. – 111 с.
3. Витте С.Ю. Избранные воспоминания. 1849-1911 гг. – М., 1991. – 115 с.
4. ДАК. – Ф. 16. – Оп. 292. – Спр. 116. – Арк. 6.
5. ДАК. – Ф. 16. – Оп. 300-305. – Спр. 50-55. – Арк. 1-2.
6. ДАК. – Ф. 16. – Оп. 326. – Спр. 185. – Арк. 1.
7. ДАК. – Ф. 16. – Оп. 465. – Спр. 4762. – Арк. 291.
8. Жуковський Л.И. Выдающийся отечественный приоритет в области кардиологии // Клиническая медицина. – 1961. – № 12. – С. 112-114.
9. Из лекций Ф.Ф. Меринга // Современная медицина. – 1868. – №33. – С. 563.
10. Из лекций общественной гигиены проф. Ф.Ф. Меринга, записанных студентом И. Тантюховим // Современная медицина. – 1860. – № 47. – С. 828.
11. Иконников В.С. Историко-статистические записки об ученых и учебо-вспомогателях Университета Св. Владимира (1834-1884). Терапевтическая факультетская клиника (записка проф. Ф.Ф.Меринга). – К., 1884. – 164-166 с.
12. О лечении плевритических выпотений // Современная медицина. – 1860. – № 32. – С. 561.
13. Солейко Л. Профессор Фридрих Меринг: возвращение в историю отечественной науки / Л. Солейко, Е. Солейко, С. Царенко. – В.: Нова книга, 2005. – 172 с.
14. Чишко В. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України / В. Чишко. – К. : «БМТ», 1996. – 238 с.
15. Чишко В. С. Біографістика як галузь історичної науки: історіографія та методологія : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. іст. наук: 07.00.06 / В. С. Чишко. – К., 1997. – 48 с.